

ГЛОБИНСЬКА ЗАГАЛЬНООСВІТНЯ ШКОЛА І-ІІ СТУПЕНІВ № 3
ГЛОБИНСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ

Правовиховна робота в навчальному закладі

м. Глобине – 2021

ЗМІСТ

Передмова	3
Опис системи правової освіти учнів.....	5
Висновки.....	15
Список використаних джерел.....	
Додатки.....	28

ПЕРЕДМОВА

Per aspera ad astra

(Через терни до зірок)

Сенека

Ці чотири слова, які стали гаслом школи, є своєрідним професійним кредо педагогічного та учнівського колективів школи.

З чого починали? У 1892 – 1893 роках за кошти громади на місці нинішньої ЗОШ № 3 було споруджено приміщення школи. В ньому навчалося кілька десятків учнів. Пізніше школу було підпорядковано земству, а після революції – відділу народної освіти. До 1931 року школу називали початковою № 3. З 1931 року до початку Великої Вітчизняної війни школу реорганізовано у Глобинську семирічку № 3. Тоді ще ніхто не знав, що в майбутньому школа дасть призерів олімпіад, переможців Малої академії наук, учасників та призерів різноманітних творчих конкурсів; стане рідною домівкою і джерелом ґрунтовних і глибоких знань для сотень дітей.

З 2020 року школу очолює спеціаліст першої категорії, «старший учитель» Жук Оксана Василівна. Творчий, енергійний, цілеспрямований керівник, що прагне до високого забезпечення можливості для всіх членів педагогічного та учнівського колективів висувати ідеї, пропонувати проекти, розробляти шляхи їх реалізації та втілювати їх.

Завдяки творчій ініціативі педагогів та їхній професійній компетентності в школі створені всі умови для захоплюючої інтелектуально-творчої діяльності школярів, надання їм можливості компетентного вибору життєвого шляху.

Становлення України як демократичної, правової держави, формування засад громадянського суспільства зумовлюють необхідність підвищення рівня правової культури населення.

Указом Президента України “Про національну програму правової освіти населення” від 18.10.01 № 992 затверджена програма правової освіти населення, якою за принципом систематичності і безперервності передбачено поширення і одержання юридичних знань громадянами, у першу чергу – молоддю. [1]

Правова освіти населення полягає у здійсненні комплексу заходів виховного, навчального та інформаційного характеру, спрямованих на створення належних умов для набуття громадянами правових знань та навичок, необхідних для реалізації ними своїх прав і свобод, а також покладених на них обов’язків.

Правова освіти є складовою частиною системи освіти і має на меті формування високого рівня правової культури та правосвідомості особи, її ціннісних орієнтирів та активної позиції як члена громадянського суспільства.

Правова освіта має здійснюватися в усіх дошкільних, загальноосвітніх, професійно-технічних, вищих навчальних закладах і закладах післядипломної освіти.

Обсяг і зміст обов'язкового курсу з правознавства для загальноосвітніх навчальних закладів визначається потребою суспільства у вихованні правосвідомого громадянина.

У загальноосвітньому навчальному закладі здійснюється різнопланова позакласна робота з правового навчання і виховання, систематично проводяться семінари, лекції, конференції, ігрові заходи, екскурсії та зустрічі з правової тематики.

Ні пеклом, ні раєм не повинен бути дім для дитини - але місцем, де можна жити (тільки не єдиним). Місцем, де жити хочеться, але не настільки, щоб прагнути ним обмежуватися. Звідки можна впевнено вийти й куди радо повертатись. Де все співвідноситься з життям, - де якщо й немає гармонії, є надія... (В. Леві) Майбутнє нашої держави значною мірою залежить від виховання молоді, важливе значення у якому відводиться правовій освітній діяльності. Питання про правову освіту школярів є особливо актуальним у зв'язку з необхідністю виховання громадян як активних учасників формування правової держави та їх законослухняності; забезпечення кожного правовою інформацією щодо чинного законодавства і практики його застосування; профілактики правопорушень; формування правової культури європейського типу, яка дасть змогу громадянам інтегруватися у європейський і світовий правовий простір для реалізації своїх приватних і публічних інтересів.

ОПИС СИСТЕМИ ПРАВОВОЇ ОСВІТИ УЧНІВ

Навчання може бути справді доступним лише тоді, коли з поля уваги вчителя не випадає жоден учень.

Це ставить школу перед необхідністю організації індивідуального підходу.

Алчевська Х.Д.

Педагогічний колектив Глобинської ЗОШ І-ІІ ступенів № 3 працює над реалізацією проблеми: «Здійснення індивідуального та диференційованого підходу до учнів з метою реалізації конституційного права кожної дитини на освіту». Одним із напрямків діяльності педколективу є правовиховна робота.

Виходячи з проблемного питання, вимог правової освіти та виховання, які спрямовані на те, щоб підвищити виховну профілактичну роль у попередженні аморальних антисуспільних проявів учнів у шкільному учнівському колективі, у школі склалася певна система, яка передбачає цілеспрямовану, планову, взаємопов'язану, керовану діяльність її частин – від директора до учителя і медперсоналу.

Дієвість складових частин системи правової освіти зумовлюється глибокими знаннями індивідуально-психологічних особливостей учнів, умов їхнього сімейного виховання, мікросоціального оточення. Значне місце в організації індивідуальної роботи з важкими підлітками займає соціальний педагог. Спільно з заступником директора з навчально-виховної роботи соціальний педагог надає цільову допомогу класним керівникам з виявлення відхилень у поведінці учнів та передбачає напрямки вивчення причин відхилень, шляхів впливу сім'ї в процесі перевиховання та форми індивідуальної роботи.

І. Робота соціального педагога проводиться відповідно до запитів класних керівників за такими методиками:

1. Шкала тривожності Тейлора,
2. Методика Рене Жиля,
3. Протидія булінгу в закладі освіти: системний підхід. Методичний посібник. / Андрєєнкова В.Л., Мельничук В.О., Калашник О.А. – К.: ТОВ «Агентство «Україна», 2019. – 132 с.
4. О.І. Довбуш «Булінг анкета»

5. Еспериментальні дослідження темпераменту у підлітків.
Особистісний опитувальник Айзенка (ЕРІ).
6. Вивчення мотивації учнів 4-7 класів за анкетною «Мотиви навчання учнів» практичних психологів м. Харкова.
7. Кравець Т.В. Проективна методика «Малюнок сім'ї»
8. Тест «Чи добрі ви?» / Видавнича група «Основа».

II. Бесіди з учителями і батьками Далі, спираючись на отримані результати діагностики, даються певні рекомендації щодо роботи з підлітками батькам, класним керівникам, учителям.

III. Проведення корекційної роботи під час індивідуальних консультацій з важкими підлітками.

IV. Профілактика девіантної поведінки (зловживання алкоголем, тютюнопалінням, наркотичними речовинами) – в курсі уроків основ здоров'я.

Відомо, що алкоголь та вживання наркотиків часто стають причиною правопорушень серед підлітків. На уроках основ здоров'я в межах програми розглядаються теми щодо профілактики правопорушень: «Правда про тютюн, алкоголь і наркотики» (6 клас); «Причини і наслідки вживання наркотиків», «Наркотична залежність», «Наркотики і ВІЛ», «ВІЛ, СНІД і права людини» (7 клас); «Як уникнути ризику ВІЛ-інфікування» (8 клас); «ВІЛ\СНІД: виклик людині», «ВІЛ\СНІД: виклик людству» (9 клас).

V. Методична робота в школі.

Щороку в школі проводиться педагогічний консиліум у 5 класі на тему: «Індивідуально-психологічні та вікові особливості особистості. Адаптаційний період». Проводиться класно-узагальнюючий контроль кожного класу, під час контролю вивчаються індивідуально-психологічні особливості дітей класу, їхні інтереси, рівень мотивації до навчання. Результати контролю узагальнюються в наказі по навчальному закладі, заслуховуються на педагогічній раді школи. Учителі-предметники, класні керівники враховують результати контролю при плануванні роботи з учнями та в здійсненні індивідуального підходу до дітей.

. У школі працюють методичні об'єднання учителів початкових класів та класних керівників з обміну досвідом з питання "Про завдання, підходи та

форми і методи діяльності класного керівника в організації правового виховання учнів”.

Головною ланкою, яка забезпечує теоретичне та методичне керівництво роботою класних керівників, учнівського самоврядування є адміністрація школи. Адміністрація школи контролює результати роботи класних керівників, вихователя групи продовженого дня, органів учнівського самоврядування, керівників гуртків, батьківського активу, шкільної бібліотеки, медичного персоналу.

Аналіз і результати контролю правової освіти і виховання учнів узагальнено в наказі по школі від 07.04.2021р. № 49.

Також видано накази по правовиховній роботі за період 2020-2021 н. р.

- Наказ про створення Ради по профілактиці правопорушень та бездоглядності від 01.09.2020 р. № 112

- Наказ про призначення громадянського інспектора з прав дитини від 01.09.2020 р. № 113

- Наказ про попередження дитячого дорожньо-транспортного травматизму від 01.09.2020 р. № 115

- Наказ про затвердження плану заходів, спрямованих на запобігання та протидію булінгу від 01.09.2020 р. № 118

- Наказ про призначення відповідальної особи за протидію насильству та булінгу від 16.10.2020 р. № 133

- Наказ про проведення заходів «16 днів проти насильства» від 11.11.2020 р. №144

Форми і методи просвітницької та профілактичної роботи починаються від найпростіших (бесіда, гра, екскурсія у молодших класах та ускладнюються з урахуванням вікових особливостей).

Основною формою профілактики правопорушень і оволодіння певними знаннями є година спілкування. Класні керівники, працюючи в напрямку правової освіти, постійно урізноманітнюють форми і методи проведення годин спілкування (вікторини, диспути, ознайомлення з правовими документами та їх аналіз, перегляд фільмів, телепередач з обговоренням, правові екскурсії, виготовлення буклетів, плакатів, банерів).

Величезне значення має вивчення законів та Конституції України під час уроків «Основи правознавства».

На уроках основ правознавства в 9 класі вчителем Коваленком Ю.О. розглядаються питання правової освіти відповідно до навчальної програми, зокрема: Правовідносини. Склад правовідносин. Підстави виникнення, зміни і припинення правовідносин. Правопорушення: поняття, склад, види. Юридична відповідальність: поняття, підстави, види та ін..

План виховної роботи навчального закладу щороку вміщує тиждень з правознавства. У рамках тижня права була організована виставка літератури правового змісту про права людини та тематичного стенду, присвяченого Всеукраїнському тижню права. Проведено виховні заходи: «Правомірна поведінка та юридична відповідальність» (9 клас), правова гра «З героями казок по статтях Конвенції» (5 клас), Інформаційно-освітній захід на тему «Я маю право. Права, свободи та обов'язки людини і громадянина» (9 клас). Організовано зустріч за «круглим столом» за участі майора поліції, заступника начальника сектору реагування патрульної поліції відділу поліції №1 Андрія Григоровича Чернишенка (5-9класи), правовий тренінг «Як не стати жертвою злочину» (9 клас).

Систематично проводяться заходи щодо профілактики правопорушень, пропаганди здорового способу життя, профілактиці насильства й булінгу. Зокрема:

1. «Кримінальна відповідальність неповнолітніх» (7, 8, 9 клас) вересень
2. «Кібербулінг – це не жарти» (7 клас) вересень
3. «Булінг» (6 клас) вересень.
4. «Інтимне селфі в Інтернеті»(8,9 клас) жовтень

5. «Не ведусь» (5,6 клас) жовтень

6. Година спілкування «Наші долоні проти насильства»(5 клас)
листопад.

7. Година спілкування: «Про використання гендерної рівності» (9 клас) листопад.
8. «Шкідливі звички» (8 клас) грудень.
9. «Виховна година з нагоди Всесвітнього дня боротьби зі СНІДом за темою «СНІД – загроза для людства. «Обери життя» (7,8 клас) грудень,

- 10.«Людина дар, а не товар, грудень». 6 клас.
11.«Гендерна рівність» 9 клас
12.«Молодь проти шкідливих звичок» 8 клас. грудень.
13.Виставка робіт «Ні насиллю»

14. Інтерактивні заняття «Стоп, булінг!»

Пропаганда здорового способу життя здійснюється через використання різних форм та методів роботи. А саме:

- виховні заходи, години, зокрема:

1) «Корисні та шкідливі звички»

2) лекція «Про здоровий спосіб життя»

- виставки малюнків та плакатів на тему: «Бережи своє здоров'я»;
- здійснення аналізу кількості неповнолітніх, які перебувають на профілактичному чи диспансерному обліку в медичних установах району за вживання алкоголю, психотропних та наркотичних речовин;
- розроблення рекомендацій для батьків щодо профілактики та запобігання правопорушень, пияцтва, наркоманії та тютюнопаління серед підлітків та оприлюднення їх на сторінці закладу в соцмережі «Фейсбук»;
- висвітлення на сайті школи та сторінці школи в соцмережі «Фейсбук» заходів для дітей та батьків з питань пропаганди здорового способу життя, правової освіти, запобігання негативним проявам серед неповнолітніх;
- охоплення дітей гуртковою роботою, діяльністю в навчальних проєктах;

- змістовне проведення дозвілля з метою запобігання негативним проявам в учнівському середовищі та дитячій бездоглядності.

У межах правового виховання в школі, постійно працює центр профілактики правопорушень серед учнів. Реалізуючи програму профілактики злочинності і дитячої бездоглядності, колектив школи працює над створенням

таких умов, де кожна дитина буде почувати себе комфортно і зможе реалізувати свої здібності.

Кожного року оновлюються банки даних учнів, які потребують підвищеної педагогічної уваги, схильних до правопорушень. У правоосвітній роботі школи важливу роль відіграє залучення учнів до посиленої діяльності, яка передбачає певний обсяг правових знань, умінь та навичок. Попередженню правопорушень, злочинів сприяють організовані правові екскурсії до Глобинського районного суду, прокуратури. Історично-красознавчі подорожі та екскурсії, що ознайомлюють з історичною спадщиною України. У профілактиці правопорушень важливу роль відіграє участь дітей у предметних проєктах, як приклад електронні презентації «Види прав людини» з основ правознавства (9 клас), гуртках, клубах, в спортивних секціях, як у школі так і поза її межами. Особливе значення має організація та змістовне проведення дозвілля, яке проводиться в школі.

У молодшій школі початкові знання про норми поведінки школярам надаються під час вивчення курсу «Я і Україна» (теми: «Я – громадянин», «Наша

держава»), «Природознавство» (теми: «Збережемо природу», «Збережемо повітря чистим», «Без води немає життя», «Охорона ґрунту», «Охорона рослин», «Охорона тварин»), «Читання» (розділ: Рідна домівка, рідна сім'я – тут виростає доля моя»), «Математики» - при вирішенні задач з правовим змістом – щодо вартості речей, енергоресурсів,

людської праці. «Основи здоров'я» (теми: «Стосунки між людьми», «Поведінка учня», «Уміння контролювати емоції», «Цінність і неповторність людського життя» та теми, у яких розкриваються шляхи само – і взаємодопомоги у небезпечних життєвих ситуаціях). При цьому вчителі

молодших класів використовують як можливості навчального процесу, так і позаурочної роботи.

У позакласній роботі вчитель має можливість використовувати різні форми і методи право виховання.

Форми правоосвітньої роботи

1. Виставки юридичної літератури.
2. Конкурси кросвордів, рефератів, малюнків на правову тематику.
3. Правові лекторії
 - зустрічі з представниками соціальних служб;
 - лекції медичних працівників;
 - бесіди з представниками правоохоронних органів та служби у справах неповнолітніх;
4. Уроки-практикуми.
5. Правові екскурсії.
6. Історично-краєзнавчі подорожі та екскурсії.
7. Ігровий суд, правові конкурси, вікторини.
8. Вибори Шкільного уряду.
9. Виставки малюнків та плакатів на тему: «Бережи своє здоров'я».
10. Операції «Урок», «Дозвілля».
11. Анкетування (практичний психолог).
12. Лекторій «Батьківський всеобуч».
13. Організація шкільного дозвілля.
14. Участь вихованців школи в міських заходах.

Окремо слід зупинитись на роботі шкільного самоврядування. Дитяча організація «Дивосвіт» - це актив школи, що побудований як шкільний уряд.

Діяльність самоврядування побудована на принципах демократії та добровільності розподілу обов'язків. Представники шкільного самоврядування слідкують за дотриманням учнями школи правил поведінки.

ВИСНОВКИ

У вихованні немає головного і другорядного, як немає головної пелюстки серед багатьох пелюсток, що творять красу квітки. У вихованні все головне: і урок, і розвиток різнобічних інтересів дітей поза уроком, і взаємовідносини вихованців у колективі.
В.Сухомлинський

Сучасний стан розвитку суспільства, складний характер політичної та соціально-економічної ситуації в державі вимагають визначити правову підготовку та правове виховання як пріоритетні напрями в освіті.

Ми вважаємо, що розвиток правової компетентності учнів повинен складати основу життєтворчості громадянина-патріота України. Подолати правовий нігілізм, розвинути високу правову культуру в суспільстві неможливо без зусиль сучасної школи, системи освіти в цілому, демократизації засад, що базуються на загальнолюдських правових цінностях: виховання поваги до прав людини й основних свобод, піднесення культури прав людини, утвердження людської гідності та значущості особистості.

В основу процесу навчання і виховання школи покладено формування, розвиток і реалізацію соціально активної особистості, а також повагу, любов до дитини, бажання творити добро, небайдужість, а це забезпечує відносини партнерства, повагу до особистості дитини, уміння її зрозуміти, сприйняти як особистість з усіма її позитивними і негативними рисами.

Мета роботи школи з даного напрямку – це об'єднати активну, дієву учнівську молодь, яка має достатній потенціал для проведення серед однолітків соціальної і яка б стала "мозковим центром" у плануванні, здійсненні інформаційно-просвітницьких заходів; постійне формування правових знань та вмінь дотримуватись загальноприйнятих правил.

Отже, система правовиховної та правоосвітньої роботи, яка склалася у школі, дає змогу зробити висновок, що певних результатів досягнуто.

Але перед школою і суспільством стоїть завдання розвитку не просто особистості, а свідомого українського громадянина, який максимально акумулює в собі національні риси та самобутність українського народу, здатного до життя в демократично-правовому суспільстві. Тому ми не зупиняємося на досягнутому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Указ Президента України “Про національну програму правової освіти населення” від 18.10.01 № 992//
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/992/2001#Text>
2. Закон України «Про загальну середню освіту»
3. Конституція України
4. Основи конституційного ладу України
5. Конвенція про права дитини
6. Сімейний кодекс України
7. Цивільний кодекс України
8. Правознавство : підручник для 9 класу загальноосвітнього навчального закладу., - Київ. : Грамота, 2017.
9. Досяк І.М. Шкільні свята від вересня до травня: методичні вказівки. -Х.: Основа. 2006.
- 10.Сьогодні свято! Сценарії свят у початковій школі.: Посіб. Для вчителів / Упоряд. Г.І. Могорита. - Т.: Мадрівець, 1998. - Ч І.
- 11.Бібік Н. М. Зростаємо громадянами: Розповідь про Конституцію України: Навчальний посібник. - К.: Веселка, 2000
- 12.Конституція України і основи правознавства в школі: книга для вчителя /За ред І.Б. Усенка. – К.: Укр.. цент правнич. Студій. 1999
- 13.Меделяєв В.М. Правознавство. 9 клас: плани-конспекти уроків. – Харків: Ранок, 2000
- 14.Права людини: методичні рекомендації для вчителів загальноосвітніх шкіл, ліцеїв та гімназій /За ред. Л.Грузінової. – К.: Укр.. правнич. Фундація, 1998
- 15.Технологія формування соціально-правової свідомості учнів//
<https://vipsoft.blob.core.windows.net/contest/1bc300c8fb635c420659c205860ebcf4.docx>

Додаток 1

ВИХОВНИЙ ЗАХІД (8-9 КЛАСИ)

Тема: «Право, обов'язок, свобода, відповідальність»

Мета: ознайомлення учнів з поняттями «права і свободи (людини) та обов'язки людини, видами прав та способами захисту своїх прав; розвивати вміння коментувати окремі статті II розділу КУ, описувати конституційні обов'язки громадян України, називати види юридичної відповідальності, наводити приклади; виховувати свідоме уявлення про необхідність реалізації громадянами конституційних прав і свобод і виконання обов'язків, формування в учнів активної громадянської позиції та поваги до дотримання законів.

У кожної людини є чимало потреб, частину з яких визнає та забезпечує держава.

Що ж таке права людини?

Права людини – це можливість людини мати певні матеріальні, соціальні та духовні блага, які необхідні їй для існування і розвитку як особистості, здебільшого закріплені законодавством.

При цьому варто зазначити, що деякі права людина отримує від природи, вони належать їй як фізичній істоті, незалежно від того, де, у якій державі вона живе. Такими є право на життя (ст.27); усі люди є вільні і рівні від народження (ст.21) – навіть держава не може обмежити, відібрати їх у людини.

Інші права людина має лише завдяки тому, що держава забезпечує ці права своїм апаратом, своїми органами (право на освіту на соціальне забезпечення тощо).

Нині людина має різні права, які (часто) поділяють на декілька основних груп.

Види прав людини:

Особисті (громадянські), політичні, економічні, соціальні, культурні

1. **Особисті** (стосуються охорони приватного життя особистості, її свободи, безпеки, власності).
2. **Політичні** (ними користується людина, як учасник громадянського життя, вони пов'язані з участю громадян у виконанні та контролюванні влади)
3. **Економічні** (стосуються людини, як учасника господарського життя).
4. **Соціальні** (зобов'язують державу до створення умов гідного рівня життя, охорони здоров'я та соціального забезпечення)
5. **Культурні** (містять право на навчання та участь у культурному житті).

Особливими видами прав є права меншин (ст.24,2абз.націона,релігійні), та окремих груп (ст.43,5абз.; ст.24,3абз. права жінок, дітей)

Проводимо «Кластер»

З нарізних аркушів паперу, на яких записані різні права та свободи людини треба згрупувати права і свободи людини.

Дуже часто ми чуємо слова : права і свободи людини.

- Як ви думаєте це тотожні поняття?

Свободи людина може реалізувати, здійснювати без будь якого втручання держави та її органів.

Простір, в який держава не може втручатися, називається «свободою».

Свобода передбачає право вибору. Це означає, що людина сама вибирає, що їй робити. При цьому вона повинна усвідомлювати, що вона несе відповідальність за свій вибір. Свобода повинна бути обмежена законом.

- Із запропонованих висловлювань оберіть правильне:

(підручник П.) ст.23 КУ – підтвердження.

Ми часто, говорячи про права (людини і громадянина), забуваємо про обов'язки .

Обов'язком називають такий тип поведінки людей, здійснення (виконання) якого забезпечує нормальне життя суспільства і держави.

Робота в групах.

Кожна група пояснює зміст обов'язків, закріплених у КУ, яку вона отримала./ст.53– заг.с. освіта; (ст.35, 4абз); ст.65-68./

Причини правопорушень:

1. Причини економічного характеру (наприклад: неможливість знайти роботу або легальний заробіток).
2. Соціальні причини: (недоліки виховної та освітньої роботи).
3. Обставини сімейного характеру.
4. Особливості оточення.
5. Причини особистого характеру (психоемоційний стан).
6. Недосконалість чинного законодавства (надмірні ставки оподаткування).

Види правопорушень:

Дисциплінарні Цивільно-правові Адміністративні Кримінальні

Правопорушення – протиправне діяння (дія або бездіяльність), що містить вину та за здійснення якого настає юридична відповідальність.

Види юридичної відповідальності:

Кримінальна

Цивільно-правова

Матеріальна

Адміністративна Дисциплінарна

Правопорушення яке пов'язане з навчанням в школі, виконанням обов'язків на роботі: невиконання завдання, порушення дисципліни, спізнення на роботу – **тоді настає дисциплінарна відповідальність.**

Можливі – запис у щоденнику, догана, звільнення з роботи.

Якщо порушуються ПДР, не оплачується проїзд у громадському транспорті, людина розпиває алкогольні напої в громадських місцях, брутально лається, застосовуючи нецензурні слова, чіпляється до людей, туристи розводять багаття у лісі в заборонених місцях – тоді настає **адміністративна відповідальність.** Такі дії регулюються Кодексом про адміністративні правопорушення (КпАП).

На порушників накладаються штрафи, офіційні попередження, іноді застосовується адміністративний арешт строком на 15 діб. Але це стосується лише повнолітніх осіб.

За адміністративне правопорушення відповідальність настає з 16 років, але якщо хтось скоїть адміністративне правопорушення у віці від 14 до 16 років на його батьків (опікунів) може бути накладений штраф.

На кожному парту вчитель роздає витяг з КоАП. Ст. 24

Кодекс про адміністративні правопорушення

ст. 24

...За здійснення адміністративних правопорушень до неповнолітніх віком від 16 до 18 років можуть бути застосовані такі методи:

- 1) зобов'язати публічно або в іншій формі вибачитися перед потерпілим;
- 2) попередження;

- 3) догана;
- 4) передача неповнолітнього під нагляд батьків або особам, які їх замінюють, або під нагляд педагогічного або трудового колективу за їхньою згодою, а також окремим громадянам на їх прохання.

Якщо у правопорушенні завдано матеріального збитку особі, організації, державі, тоді настає **цивільно-правова відповідальність**. Цивільна відповідальність залежить від віку порушника. Якщо йому менше 14 років, збиток компенсують батьки (опікуни). Ст.1178 ЦКУ

З 14 річного віку ситуація змінюється (ст. 1179 ЦКУ п.1 «Неповнолітня особа у віці від 14 до 18 р. відповідає за завдану нею шкоду самостійно.»); *Наприклад: відремонтувати поламану парту, якщо має заробіток або стипендію, порушнику доведеться віддати власні гроші, а якщо цього не вистачить, тоді відповідатимуть батьки (ст.1179 ЦКУ п.2).*

Найбільш небезпечні правопорушення називаються кримінальними (крадіжка, хуліганство, завдання людині тілесних ушкоджень, вбивства). Такі правопорушення мають найважчі наслідки, за них настає кримінальна відповідальність. **Кримінальній відповідальності підлягають особи з 16 років**, а за деякі злочини – навіть з 14 років.

Правовий практикум

Проаналізуйте ситуації в групах і визначте:

1. Які правопорушення скоїли ці люди?
2. Який вид відповідальності настає за ці дії?
3. Чи будуть вони притягнуті до відповідальності?
4. З якого віку законом встановлюється відповідна відповідальність?

Свої думки аргументуйте.

- 1). Наталя 3-х років, повертаючись з татом з дитячого парку, вибігла на проїжджу частину вулиці, що стало причиною аварії та серйозного пошкодження машини.

- 2). Дмитро 17 років вкрав у магазині книгу.
- 3). Олена 18 років спізнилася на роботу.
- 4). Троє підлітків -14, 15,16 років- увечері зупинили перехожого й відібрали у нього гаманець.

Для накладання відповідальності важливим є те, яке правопорушення скоєне, який вік правопорушника.

Юридична відповідальність – це вид державного примусу, його застосовує до правопорушників орган держави. Порушника обмежують у певних правах, позбавляють його певних цінностей.

Юридична відповідальність існує для того, щоб попереджати посягання на права й інтереси людей та суспільства як самим правопорушником, так і застерегти від правопорушення інших людей, які мають намір чинити протиправні дії.

Додаток 2

ПРАВОВА ГРА «З ГЕРОЯМИ КАЗОК ПО СТАТТЯХ КОНВЕНЦІЇ»

/ Для учнів 5 кл. /

Мета: Навчити дітей самостійно працювати з текстом Конвенції про права дитини. У грі розглядаються конкретні ситуації порушення прав дитини на прикладі літературних героїв.

Обладнання: картки з текстами телеграм, Конвенція ООН про права дитини, Конституція України, мультимедійний комплекс.

Правила гри:

1. Основою гри є картки з текстом телеграм від імені літературних героїв, по відношенню до яких були порушені права. Завдання учнів переглянути відповідний відеоепізод та за допомогою Конвенції про права дитини надати правову допомогу літературним та мультиплікаційним героям.

2. Гра.

Учитель.

Роздає посібники Конвенція ООН про права дитини та картки з текстом телеграм.

ТЕКСТ ТЕЛЕГРАМ І ВІДПОВІДІ ДО НИХ :

1. «Діти допоможіть отримати бандероль-посилку, захистіть від лисиці, вовка, кабана»

Мультиплікаційний герой /К. ст.16,ст.20 /

2. Рятуйте! Нас з'їв сірий вовк !"

/Червона Шапочка і бабуся із казки Ш.Перро "Червова Шапочка",К ст. 6/

3. "Діти, допоможіть! Посадили мене в тюрму за те, що допоміг
Гарбузу повернути його будиночок."
/Цибуліно із казки Дж. Родарі "Пригоди Цибуліно", К.ст.37,б/
4. "Мені дуже холодно в зимовому лісі. Діти, допоможіть знайти квіти."
/Падчерка із кізки С.Маршака "Дванадцять місяців", К.ст.32 і ст.36,
ст.27,п.2/
5. "Діти, мене відвезли від бабусі і названої сестри в льодове
царство. Мені холодно, я хочу додому."
/Кай із "Снігової королеви" Г.Х.Андерсена,К. ст.35/
6. "Діти,я хочу на бал, а мене примушують працювати без відпочинку
/Попелюшка із казки "Попелюшка" Ш.Перро, К.ст.31,32,36, 27п.1-2/
7. В деяких містах нашої планети на крамницях, клубах можна зустріти
вивіску:
«Тільки для білих», чи можливо це в Україні?. /КУ ст.24/

Вчитель дякує учням за надану допомогу, що вони, як справжні дорослі захисники, правильно захищали права казкових героїв.

Додаток 3

Знай свої права, дитино!

Гра – подорож

Мета. Узагальнити знання дітей про їхні права; виховувати почуття власної гідності; розвивати спостережливість, активну життєву позицію.

Обладнання. Карта «Океан прав», виставка літератури, плакат «Десять принципів Декларації прав дитини», примірники документів.

Хід уроку

Вчитель Діти! Сьогодні ми з вами проведемо гру – подорож, будемо подорожувати Океаном Прав. Ось перед вами карта цього океану. У цій подорожі беруть участь дві команди кораблів: «Кмітливий» та «Винахідливий». Давайте познайомимося з учасниками команд.

1 капітан

Команда! Рівняйся, струнко! Наш девіз!

Кмітливі труднощі долають,

Вони завжди перемагають.

Перемогу ми здобудемо,

В боротьбі ми перші будемо!

2 капітан

Команда! Рівняйся, струнко! Наш девіз!

Винахідливі завжди

Сухими вийдуть із води.

Важких завдань для нас немає,

Сьогодні ми перемагаєм.

Вчитель Команди кораблів готові, і ми вирушаємо в подорож. Мета нашої подорожі – досягти порту Перемоги. Перше питання – капітанам.

-Для чого треба знати права?

1 капітан

Права треба знати,

Щоб вміти себе захищати,

В біду не потрапляти

Та закони країни знати.

2 капітан

З кожним роком, з кожним днем

Ми міцнієм і ростем.

Ми права людини знаєм,

Бо постійно їх вивчаєм.

Вчитель

-В яких документах записані права дитини?

1.У Загальній Декларації прав дитини (1959р.)

2.Та в Конвенції про права дитини (1989р.)

На нашому шляху Океаном Прав буде чимало труднощів та несподіванок.

Давайте поглянемо на карту й вирушимо до першого пункту нашої подорожі

– ми повинні познайомитися з правами. Починайте, учасники!

1 учень Право на життя має кожна дитина. Про це записано в Ст.3 Загальної декларації прав людини і в Ст. 27 Конституції України. Обов'язок держави – захищати життя людини.

Яка це радість – жити!

Творити чудеса!

Сміятись і радіти,

Як вранішня роса.

2 учень Відгадайте загадку!

Нас не було, а воно було,

Нас не буде, а воно буде.

Ніхто ні в кого його не бачив,

А в кожного з нас воно є. (Ім'я)

- Право на ім'я має кожна дитина. Ім'я дитині дають батьки. Воно записано в документі – свідоцтві про народження.
- А чи знаєте ви, що означає ваше ім'я?

Допитлива дівчинка наша Наталка –

Її називають Наталка-питалка.

Питає Наталка: «Чому я так звуся?

І чому Мариною зветься матуся?

Найкраща подружка моя – Катерина.

А в класі у нас і Оксана, й Ірина.

І Зоя, і Соня, і Клара, й Галина,

Лариса, Олена та ще й Валентина.»

«Імення ці давні, - вчителька каже,-

Із Греції й Риму, із заходу й сходу.

Вони нам дістались від різних народів.
 А що вони значать, послухай, дитино:
 Галина – спокійна, міцна – Валентина.
 Наталія – рідна, морська – то Марина.
 А Зоя – життя, чистота – Катерина,
 Оксана – чужа, ну, а мир – то Ірина.
 Олена – то світло, Лариса – то чайка.
 Усе зрозуміло, мале запитайко?»

3 учень Кожна дитина має право на відпочинок, про це записано в Ст. 45 Конституції України.

Вечірній час, метелиця мете,
 Вітрисько дме в шибки та у причілок.
 Татусь читає, мама щось плете.
 Зима для хлібороба – відпочинок.
 Під завірюхи нескінченних снів
 Вмикаєм телевізор я і тато.
 І на екрані танець лебедів
 Танцюють молоденькі лебедята.
 Я музику сполохати боюсь.
 Вона прекрасна, ніби дивне диво.
 Заслухавсь зачарований татусь,
 І мама посміхається мрійливо...

4 учень Право на освіту має кожна дитина. Повна загальна середня освіта є обов'язковою.

Школо, наша школо,
 Приголуб нас, мила,
 Пригорни усіх нас,
 Як голуб під крила.

5 учень Право на житло записане в Ст. 47 Конституції України та в Ст. 12 Загальної декларації прав людини.

У нас планета не тісна,
Як усім відомо,
Мусить кожного вона
Забезпечить домом.

Вчитель Діти, до вашої уваги – казка. Відгадайте, що це за казка, і скажіть, про яке право йде в ній мова.

Інсценізація уривку казки «Рукавичка»

6 учень Всі діти мають право на любов і піклування з боку батьків.

Я прокидаюсь рано
Й зразу, хоч ще не встаю,
Тільки спросоння погляну,
Бачу матусю свою.
Мати – досвітня пташинка,
З досвітку віч не зімкне,
Ходить по хаті навшпиньки,
Щоб не збудити мене.
Мати – то сонечко рідне,
Сонечко ясне, земне,
Слово її заповітне
Гріє і живить мене.

7 учень Діти мають право говорити рідною мовою.

Мова! А що таке мова?
Народ говорить, що слово до слова – зложиться мова.
А Т.Г.Шевченко ось як про неї писав:
«Ну, що б, здавалося слова...

Слова та голос – більш нічого.

А серце б'ється, ожива, як їх почує...»

8 учень Право на працю записане в Ст. 43 Конституції України.

Труд оживляє гори й води,

У нім ніщо не пропада,

Бо мертва є краса природи

Й краса людини без труда.

Вчитель Спасибі вам, команди. Ви показали мешканцям цього острова, що добре знаєте свої права. Увага! Ми наближаємося до бухти мандрівників.

1 мандрівник Про яке право говориться в цьому вірші?

Ну, прокидайтеся, діти.

Ранок – до книжки пора!

Сонечко всіло залити

Все посереду двора!

Швидше вдягайтесь до школи!

Кращі прогаєте дні –

Пізно вертати, ніколи

Їх не завернете, ні!

Змалку кохайтесь в освіті,

Змалку розширюйте ум,

Бо доведеться у світі

Всяких назнатися дум!

2 мандрівник Уважно послухайте розповідь і скажіть, чому плакав Сергійко.

Три тижні не був у школі Сергій – хворів. Скучив за друзями вчителем.

Радісний, схвилюваний прийшов він до школи після хвороби. Ось його

парта, ось і друзі. Думав хлопчик, що в очах товаришів він побачить радість, здивування. Але їхні очі були спокійні, байдужі. Сусід по парті спитав:

-Ти виконав сьогодні завдання?

-Виконав, - відповів Сергій і заплакав.

Вчитель Чому заплакав хлопчик?

Які ви знаєте прислів'я про дружбу і товаришування?

*Вірний приятель – то найбільший скарб.

*Чоловік без друга – що їжа без солі.

*Не той друг, хто медом маже, а той, хто правду каже.

Мандрівник Назвіть казки, у яких порушується якесь право.

Молодці! Ми вам дозволяємо подорожувати далі.

Вчитель І знову – в путь! На горизонті з'явився мис Розваг. Тут ви повинні показати, як вмієте відпочивати.

Виконуються художні номери.

Дякуємо вам, учасники. Ви і відпочивати добре вмієте! Ось і дійшли ми до вершини нашої подорожі – Порту Перемоги.

Щоб вміти себе захищати, в біду не потрапляти, давайте завжди пам'ятати свої права!

Додаток 4

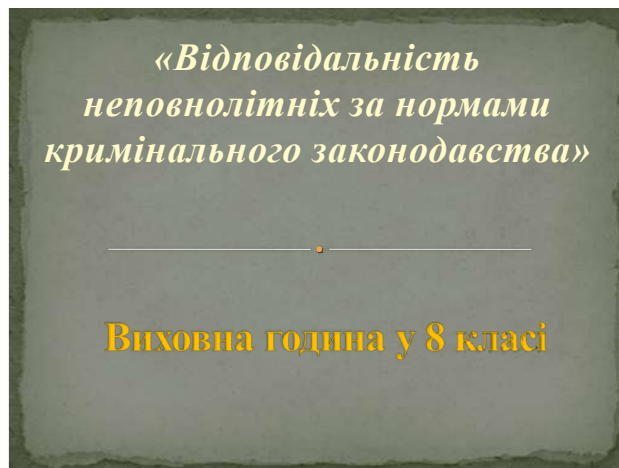
Виховна година у 8 класі

*«Відповідальність неповнолітніх за нормами кримінального
законодавства»*

Мета: з'ясувати суть поняття «кримінальна відповідальність неповнолітніх»; збагачувати словниковий запас дітей; виховувати почуття відповідальності за свої дії.

Обладнання: Конституція України, Кримінальний кодекс України, відеопрезентація.

Хід бесіди

Тема нашої бесіди (Слайд 1) «Кримінальна відповідальність неповнолітніх». Ви вже дорослі діти і повинні знати про кримінальну відповідальність, повинні вміти розібратися в життєвих ситуаціях. Ось про це ми сьогодні з вами поговоримо.

— Що ж таке кримінальна відповідальність?

(Діти висловлюють свої думки).

Кримінальна відповідальність — це обов'язок особи дати звіт про свої дії уповноваженим на те державним органам (*зізнання попереднього розслідування прокуратури, суду*), а також перетерпіти певні обмеження, страждання, відчутти примусову дію кримінального закону. Частиною кримінальної відповідальності є застосування покарання щодо винного. (Слайд 2)

Кримінальна відповідальність, як і кожний вид юридичної відповідальності, ґрунтується на конституційному принципі законності. Це означає, що кримінальній відповідальності і покаранню підлягає лише особа, винна у вчиненні злочину.

— Що таке злочин?

(Діти висловлюють свої думки).

Злочин — це суспільно небезпечне діяння, виявлене або в дії, або у бездіяльності. Злочин полягає в активних діях (*крадіжка чужих речей, вчинення тілесних ушкоджень іншим людям*). (Слайд 3)

— Як же бути, коли вчинено злочин?

(Діти висловлюють свої думки).

Повідомлення про злочин є важливою умовою боротьби зі злочинністю і засобом запобігання їй, свідчить про громадську зрілість людини. Воно не має нічого спільного з таким негативним явищем, як наклеп. Якщо людина напевно знає про підготовлений або вчинений злочин, повідомити про який зобов'язує закон, але все-таки не виконує цього обов'язку, вона підлягає кримінальній відповідальності.

Деякі інші види пасивної поведінки є злочинною бездіяльністю (*неподання водієм допомоги людині, яка постраждала під час автомобільної аварії, неподання капітаном судна допомоги людям, які гинуть у воді*). (Слайд 4)

Види пасивної поведінки, які є злочинною бездіяльністю

- Якщо людина напевно знає про підготовлений або вчинений злочин, повідомити про який зобов'язує закон, але все-таки не виконує цього обов'язку, вона підлягає кримінальній відповідальності;
- **неподання** водієм допомоги людині, яка постраждала під час автомобільної аварії;
- **неподання** капітаном судна допомоги людям, які гинуть у воді.

— Що ж чинять з особою, яка вчинила злочин?

(Діти висловлюють свої думки).

— Особа, яка вчинила злочин, підлягає кримінальній відповідальності і покаранню. Кримінальне покарання застосовується тільки за вироком суду й відповідно до закону.

— З якого віку може нести особа кримінальну відповідальність?

— Вік, з досягненням якого настає кримінальна відповідальність за злочин,
— 16 років. *(Слайд 5)*

Кримінальна відповідальність за злочин

Вік, з досягненням якого настає кримінальна відповідальність за злочин, — 16 років.

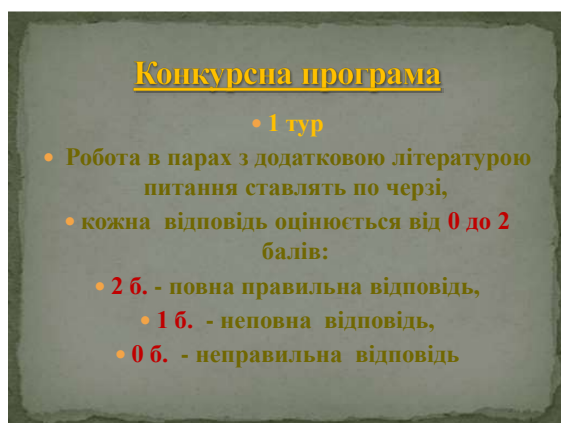
Однак за окремі злочини відповідальність настає з 14 років.

Однак за вбивство, зумисне заподіяння тілесних ушкоджень, що спричинили розлад здоров'я, звалтування, розбійний напад, крадіжку, злісне хуліганство, зумисне знищення або пошкодження державного майна чи майна громадян, що призвело до тяжких наслідків, а також за умисне вчинення дій, які можуть викликати аварію, відповідальність настає з 14 років.

Робота в парах з додатковою літературою

Конкурсна програма

1 тур. Робота в парах з додатковою літературою (питання ставлять по черзі, кожна відповідь оцінюється від 0 до 2 балів: 2 б. - повна правильна відповідь, 1 б. - неповна відповідь). (Слайд 6)

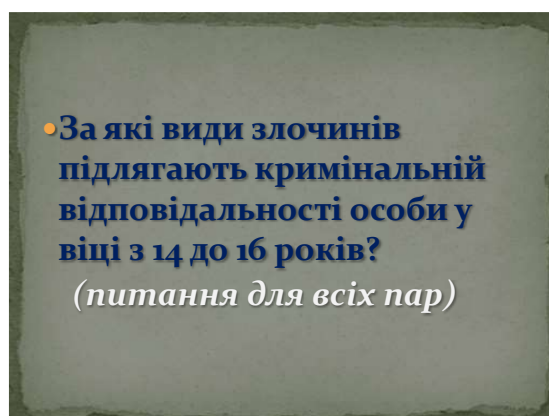

Завдання. Знайти відповіді на питання (Слайди 7-8)

1.	За які види злочинів підлягають кримінальній відповідальності особи у віці з 14 до 16 років? (питання для всіх пар)
2.	За якої умови неповнолітній, який вчинив злочин невеликої або середньої тяжкості, може бути звільнений судом від покарання?
3.	Які при цьому примусові заходи виховного характеру застосовує суд до неповнолітнього?

4.	Назвіть основні види покарань, що застосовуються до неповнолітніх, визнаних винними у вчиненні злочину.
5.	Чи звільняє від кримінальної відповідальності незнання законів? Яким законом це затверджено?
6.	Дайте визначення поняття «Суб'єкт злочину».
7.	Якими нормативними документами декларується кримінальна відповідальність, яка настає з 14 років?
8.	Коли може призначатись покарання у виді позбавлення волі неповнолітньому?
9.	На скільки років можуть позбавити волі неповнолітнього?

Питання 1 (Слайди 7-8)

Види злочинів, за які підлягають кримінальній відповідальності особи у віці з 14 до 16 років

- умисне вбивство; умисне тяжке тілесне ушкодження; умисне середньої тяжкості тілесне ушкодження;
- посягання на життя державного чи громадського діяча
- диверсія; бандитизм; терористичний акт; захоплення заручників;
- зґвалтування; крадіжка; грабїж; розбій; вимагання;
- умисне знищення або пошкодження майна;
- пошкодження шляхів сполучення і транспортних засобів;
- угон або захоплення залізничного рухомого складу, повітряного, морського чи річкового судна;
- незаконне заволодіння транспортним засобом;
- хуліганство.

Питання 2 (Слайди 9-10)

<ul style="list-style-type: none"> • За якої умови неповнолітній, який вчинив злочин невеликої або середньої тяжкості, може бути звільнений судом від покарання? 	<ul style="list-style-type: none"> • Неповнолітній, який вчинив злочин невеликої або середньої тяжкості, може бути звільнений судом від покарання, якщо буде визнано, що внаслідок щирого розкаяння та подальшої бездоганної поведінки він на момент постановлення вироку не потребує застосування покарання.
---	--

Питання 3 (Слайди 11-12)

<ul style="list-style-type: none"> • Які при цьому примусові заходи виховного характеру застосовує суд до неповнолітнього? 	<p>У цьому разі суд застосовує до неповнолітнього примусові заходи виховного характеру:</p> <ul style="list-style-type: none"> - обмеження дозвілля і встановлення особливих вимог до поведінки неповнолітнього; - направлення неповнолітнього до спеціальної навчально-виховної установи для дітей і підлітків до його виправлення
---	---

Питання 4 (Слайди 13-14)

<ul style="list-style-type: none"> • Назвіть основні види покарань, що застосовуються до неповнолітніх, визнаних винними у вчиненні злочину. 	<p>До неповнолітніх, визнаних винними у вчиненні злочину, судом можуть бути застосовані такі основні види покарань:</p> <ul style="list-style-type: none"> • - штраф; • - громадські роботи; • - виправні роботи; • - арешт
---	--

Питання 5 (Слайди 15-16)

<ul style="list-style-type: none"> • Чи звільняє від кримінальної відповідальності незнання законів? Яким законом це затверджено? 	<ul style="list-style-type: none"> • Незнання законів не звільняє від кримінальної відповідальності <p>Стаття 68 Конституції України</p>
--	---

Питання 6 (Слайди 17-18)

<ul style="list-style-type: none"> • Дайте визначення поняття «Суб'єкт злочину». 	<ul style="list-style-type: none"> • Суб'єкт злочину – це особа, яка скоїла злочин в осудному стані і досягла віку, з якого за законом, настає кримінальна відповідальність.
---	--

Питання 7 (Слайди 19-20)

<ul style="list-style-type: none"> • Якими нормативними документами декларується кримінальна відповідальність, яка настає з 14 років? 	<p style="text-align: center;">«Відповідальність неповнолітніх за нормами кримінального законодавства»</p> <div style="display: flex; justify-content: space-around;"> </div>
--	---

Питання 8 (Слайди 21-22)

<ul style="list-style-type: none"> • Коли може призначатись покарання у виді позбавлення волі неповнолітньому? 	<p style="text-align: center;">Покарання у виді позбавлення волі неповнолітньому</p> <ul style="list-style-type: none"> • за вчинений повторно злочин невеликої тяжкості; • - за злочин середньої тяжкості; • - за тяжкий злочин; • - за особливо тяжкий злочин; • - за особливо тяжкий злочин, поєднаний з умисним позбавленням життя людини
---	--

Питання 9 (Слайди 23-24)

<ul style="list-style-type: none"> • На скільки років можуть позбавити волі неповнолітнього? 	<ul style="list-style-type: none"> • За вчинений повторно злочин невеликої тяжкості – на строк не більше двох років; • - за злочин середньої тяжкості – на строк не більше чотирьох років; • - за тяжкий злочин – на строк не більше семи років; • - за особливо тяжкий злочин – на строк не більше десяти років; • - за особливо тяжкий злочин, поєднаний з умисним позбавленням життя людини – на строк до п'ятнадцяти років.
---	--

2 тур. Робота з ситуаціями.

Завдання. Назвіть злочин, який може бути скоєний. Розіграйте продовження ситуації так, щоб не допустити злочину. (Слайд 25)

1.	Сергій – син забезпечених батьків, учень 3-го класу. Степан – учень 9 класу, його сусід, батьки не дають йому кишенькових грошей. Після свята в школі вони йшли додому майже разом, тільки Сергійко попереду, а Степан.... (грабіж; розбій; вимагання)
2.	Десятикласнику Ігорю подобалась Маринка, він якось навіть проводжав її додому і пригощав морозивом. З того часу він вважав її своєю дівчиною. Аж ось він зустрів її з іншим... (хуліганство)
3.	<p>Одного разу Олег і Ігор йшли зі школи додому. По дорозі друзі, як завжди, ділились враженнями від навчального дня. Олег був дуже засмучений.</p> <p>Ігор. Олеже, що трапилось не неприємності?</p> <p>Олег. Та в мене неприємності.</p> <p>Ігор. Які?</p> <p>Олег. Мені батько дав тиждень, щоб я підвищив успішність, казав, що через тиждень прийде до школи. Як можна не розуміти, що в мене не виходить? Ось сьогодні знову одержав 2 з математики, а завтра контрольна з англійської.</p> <p>Ігор. Так підготуйся.</p>

	Олег. Не зможу я підготуватися на завтра. Мене врятує тільки диво. От якби школу зачинили хоч на два дні... (диверсія).
4.	Давні друзі: Василь і Жора – мріяли про собак лабрадорів. Вони збирали про них інформацію, і кожного разу ще раз упевнювалися в тому, що кращої породи собак не існує, але коштували вони дуже-дуже дорого. Аж ось у місті з'явився новий пункт прийому металобрухту, і хлопці вирішили заробити грошей. Довго вони шукали «залізний непотріб», але його було замало. І тут хлопці згадали про залізно дорожній вокзал... (пошкодження шляхів сполучення і транспортних засобів)

Підведення підсумків конкурсу

Учитель. Діти, як ви думаєте, чи багато злочинів скоюються підлітками?
(Діти висловлюють свої думки).

За останні п'ять років значною мірою збільшилася кількість правопорушень, скоєних неповнолітніми: якщо кілька років тому коефіцієнт злочинності неповнолітніх склав 6% до загального числа скоєних у країні злочинів, то в даний час він становить 12%.

При цьому відбувається велика кількість тяжких злочинів: навмисні вбивства, бандитські нальоти, [розбійні](#) напади та грабежі. Близько 80% всіх злочинів скоєно неповнолітніми групами.

Зростання злочинності серед неповнолітніх продовжується і в даний час.

До [того](#) ж слід врахувати прояв нових, невідомих раніше рис криміногенного характеру, що характеризують [злочинність серед неповнолітніх](#):

- більш широке застосування холодної та вогнепальної зброї;
- не виправдана жорстокість, навіть садизм при скоєнні злочинів проти особи;
- зростання числа заздалегідь організованих, групових злочинів;
- реклама, прагнення творити для себе матеріальні вигоди шляхом вчинення корисливих злочинів.

У всьому цьому міститься потенційна можливість здійснення цими особами в майбутньому ще більш небезпечних злочинів, якщо їх злочинну поведінку не буде своєчасно попереджено.

- Як ви вважаєте, які причини росту злочинності серед підлітків?

(Діти висловлюють свої думки).

Вплив засобів інформації, Інтернету, де рекламується дитяча жорстокість; різноманітна реклама, що спокушає до здобуття грошей, реклама спиртних напоїв; неналежний рівень виховання, відсутність контролю з боку дорослих, при такій ситуації дитина часто потрапляє під вплив негативного лідера, що призводить до злочинів.

- Щодо вживання спиртних напоїв, чи відомо вам про те, якого віку людина має право придбати в магазині спиртний напій, у тому числі й слабоалкогольні напої? *(Діти висловлюють свої думки).*

Учитель. За Постановою Кабінету Міністрів від 30 липня 1996 р. № 854: «Продаж алкогольних напоїв громадянам, які не досягли 18-річного віку, забороняється. У разі виникнення сумніву щодо віку покупця продаж алкогольних напоїв здійснюється за умови пред'явлення документа, що засвідчує його вік».

(Слайд 26)

Обговорення життєвої ситуації (перегляд відеоролика «Безмежна жорстокість підлітків» (Інтернет, «Ю-туб»)

(Слайд 27)

«Безмежна жорстокість підлітків»

У Маріуполі (школа № 48) трапився випадок, що вражає своєю жорстокістю. Два восьмикласники, брати, побили однокласницю до такої міри, що дівчинка потрапила до реанімаційного відділення лікарні, одержавши струс мозку. Хлопцям загрожує кримінальна відповідальність.

- Які види злочинів скоїли восьмикласники? (Умисне тяжке тілесне ушкодження?)
- Чи можна виправдати їхню жорстокість?

Учитель. У зв'язку з ростом дитячої злочинності в Росії, наприклад, пропонують знизити вік кримінальної відповідальності з 14 до 12 років.

Водночас визначення віку, з якого настає кримінальна відповідальність - це досить складна проблема, і з нею стикаються законодавці всіх країн. Викликає вона відповідні труднощі і в наш час. Мова в даному випадку йде про встановлення як нижніх, так і верхніх вікових меж кримінальної відповідальності. Звідси і спроби законодавців майже всіх країн світу, починаючи ще XVII-XVIII ст., встановити вікові межі притягнення до кримінальної відповідальності, незастосування кримінального покарання відносно дітей і підлітків.

- Як гадаєте, який найнижчий вікові межі кримінальної відповідальності? (*Діти висловлюють свої припущення*).

Учитель. У багатьох країнах світу як у минулому, так і в наші дні передбачені різні нижні межі віку кримінальної відповідальності. Ще в XIX ст. спостерігалися істотні розходження в підходах до вирішення питання про вік кримінальної відповідальності. У різних країнах він встановлювався по-різному: в Італії, Іспанії - 9 років, Австрії, Голландії, Росії і низці інших країн - 10, Німеччині, Угорщині, Швейцарії тощо - 12, Туреччині - 13 років. Найвищий початковий вік кримінальної відповідальності передбачало законодавство Норвегії - 16 років. У наш час у різних країнах світу початковий вік кримінальної відповідальності також визначається по-різному. Досить низькі його межі встановлені в Єгипті, Іраку, Лівані і низки інших країн північної Африки і Близького Сходу - 7 років. У деяких державах (у деяких штатах США, Франції, Узбекистані й ін.), мінімальний вік кримінальної відповідальності встановлений з 13 років. З 14 років встановлена кримінальна відповідальність за діяння, які характеризуються підвищеною суспільною небезпекою, у Болгарії, Норвегії, ФРН, низці країн СНД і т. п.). У Данії, Фінляндії, Швеції й інших державах вік кримінальної відповідальності передбачений з 15 років. Однак у переважній більшості держав кримінальна відповідальність особи, що вчинила злочин, передбачена в законодавстві з 16 років. Таким чином, підхід до визначення початкового віку кримінальної

відповідальності по-різному визначався в різні історичні епохи і в різних країнах. Не є винятком у цьому відношенні і наша держава. У кримінальному праві Російської імперії наявні приклади настання кримінальної відповідальності на ранньому етапі розвитку підлітка, яким вчинено злочинне діяння - у віці 7 років. «Соборное Уложение» 1649 р. встановлювало кримінальну відповідальність після досягнення 7-літнього віку і навіть передбачало можливість застосування до винного за окремі види злочинів покарання у виді страти (за вбивство). Лише в 1666 р. це положення було скасовано, і страта до даної категорії злочинців перестала застосовуватися.

Кримінальне законодавство Петра I практично не згадувало вік особи, що вчинила злочинне діяння. Відсутня визначеність із приводу віку суб'єкта злочину і в законодавстві післяпетрівського періоду. Лише «Свод законів» 1832 р. нормативно закріпив вік суб'єкта злочину з 10 років.

По «Уложению» 1845 р. суб'єктом злочину визнавалась особа, що досягла 10-річного віку. Аналогічний нижній віковий поріг кримінальної відповідальності був передбачений також в «Уложении» 1903 р., згідно з яким особа визнавалась суб'єктом злочину тільки після досягнення нею віку 10 років, тому що вона до цього віку не могла в повному обсязі усвідомлювати вчинене нею протиправне діяння.

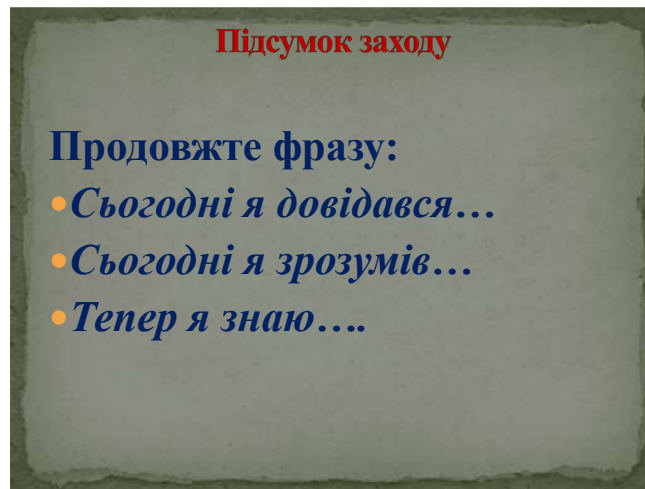
- Я сподіваюсь, що в нашій державі не доведеться зменшувати вік кримінальної відповідальності, а для цього необхідно бути свідомими, відповідальними, і пам'ятайте: життя у кожного одне і псуйте його змолоду необдуманими вчинками.

Підсумок заходу (*Слайд 28*)

Продовжте фразу:

- Сьогодні я довідався...

- Сьогодні я зрозумів...
- Тепер я знаю....

Додаток.**«Кримінальна відповідальність підлітків»**

У статті 68 Конституції України записано: «Кожен зобов'язаний неухильно додержуватися Конституції України та законів України, не посягати на права і свободу, честь і гідність інших людей. Незнання законів не звільняє від кримінальної відповідальності».

Кримінальна відповідальність неповнолітніх має свою специфіку, яка обумовлена як соціально-психологічними особливостями неповнолітньої особи, так і кримінологічною характеристикою злочинів, що здійснюються цією категорією правопорушників. Така специфіка, безумовно, впливає на характер покарання, на його каральний зміст. Аналіз всього комплексу кримінально-законодавчих норм про кримінальну відповідальність неповнолітніх переконує, що створений для підлітків режим відповідальності істотно більш пільговий, ніж для дорослих злочинців, при рівних обставинах. Це видно із норм, які встановлюють віковий критерій кримінальної відповідальності та визначаючих перелік діянь, за здійснення яких кримінальна відповідальність настає з 14 років:

- із законоположення, що визначає умови звільнення від покарання із застосуванням примусових заходів виховного характеру (ст. 105 Кримінального кодексу України);
- із визнання самого факту здійснення злочину неповнолітнім в якості обставини, що пом'якшує відповідальність і впливає на призначення покарання (ст. 66 Кримінального кодексу України);
- із встановлення для неповнолітніх, порівняно, більш пільгових вимог умовно-дострокового звільнення від покарання (ст. 107 Кримінального кодексу України).

Вирішення питання про притягнення до кримінальної відповідальності особи, яка вчинила суспільно-небезпечне діяння, передбачене законом.

Виключно важливе значення має визначення віку. Вік – це одна із основних ознак суб'єкта злочину. Суб'єкт злочину – це особа, яка скоїла злочин в

осудному стані і досягла віку, з якого за законом, настає кримінальна відповідальність.

Таким чином, вік суб'єкту злочину має юридичне значення та підлягає обов'язковому визначенню. Особливо, це необхідно у тих випадках, коли він наближається до мінімального, тобто мова йде про неповнолітніх.

Кримінальній відповідальності підлягають особи, яким до вчинення злочину виповнилося 16 років.

Особи, які вчинили злочин у віці з 14 до 16 років, підлягають кримінальній відповідальності за такі види злочинів:

- умисне вбивство;
- посягання на життя державного чи громадського діяча, працівника правоохоронного органу, члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону або військовослужбовця, судді, народного засідателя чи присяжного у зв'язку з їх діяльністю, пов'язаною із здійсненням правосуддя, захисника чи представника особи у зв'язку з діяльністю, пов'язаною з наданням правової допомоги, представника іноземної держави;
- умисне тяжке тілесне ушкодження;
- умисне середньої тяжкості тілесне ушкодження;
- диверсія;
- бандитизм;
- терористичний акт;
- захоплення заручників;
- зґвалтування;

- насильницьке задоволення статевої пристрасті неприродним способом;
- крадіжка;
- грабїж;
- розбїй;
- вимагання;
- умисне знищення або пошкодження майна;
- пошкодження шляхів сполучення і транспортних засобів;
- угон або захоплення залїзничного рухомого складу, повітряного, морського чи річкового судна;
- незаконне заволодіння транспортним засобом;
- хуліганство.

Неповнолітній, який вчинив злочин невеликої або середньої тяжкості, може бути звільнений судом від покарання, якщо буде визнано, що внаслідок щирого розкаяння та подальшої бездоганної поведінки він на момент постановлення вироку не потребує застосування покарання.

У цьому разі суд застосовує до неповнолітнього такі примусові заходи виховного характеру:

- застереження;
- обмеження дозвілля і встановлення особливих вимог до поведінки неповнолітнього;

- передача неповнолітнього під нагляд батьків чи осіб, які їх замінюють, чи під нагляд педагогічного або трудового колективу за його згодою, а також окремих громадян на їхнє прохання;
- покладення на неповнолітнього, який досяг п'ятнадцятирічного віку і має майно, кошти або заробіток, обов'язку відшкодування заподіяних майнових збитків;
- направлення неповнолітнього до спеціальної навчально-виховної установи для дітей і підлітків до його виправлення, але на строк, що не перевищує трьох років.

До неповнолітніх, визнаних винними у вчиненні злочину, судом можуть бути застосовані такі основні види покарань:

- штраф, який застосовується лише до неповнолітніх, що мають самостійний дохід, власні кошти або майно, на яке може бути звернене стягнення. Розмір штрафу встановлюється судом залежно від тяжкості вчиненого злочину та з урахуванням майнового стану неповнолітнього в межах до п'ятисот встановлених законодавством неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;
- громадські роботи, які можуть бути призначені неповнолітньому у віці від 16 до 18 років на строк від тридцяти до ста двадцяти годин і полягають у виконанні неповнолітнім робіт у вільний від навчання чи основної роботи час. Тривалість виконання даного виду покарання не може перевищувати двох годин на день;
- виправні роботи, які можуть бути призначені неповнолітньому у віці від 16 до 18 років за місцем роботи на строк від двох місяців до одного року. Із заробітку неповнолітнього, засудженого до виправних робіт, здійснюється

відрахування в дохід держави в розмірі, встановленому вироком суду, в межах від п'яти до десяти відсотків;

- арешт, який полягає у триманні неповнолітнього, який на момент постановлення вироку досяг шістнадцяти років, в умовах ізоляції у спеціально пристосованих установах на строк від п'ятнадцяти до сорока п'яти днів;

- позбавлення волі на певний строк особам, які не досягли до вчинення злочину вісімнадцятирічного віку, не може бути призначене на строк більше десяти років, а за особливо тяжкий злочин, поєднаний з умисним позбавленням життя людини - більше п'ятнадцяти років. Неповнолітні, засуджені до покарання у виді позбавлення волі, відбувають його у спеціальних виховних установах. Позбавлення волі не може бути призначене неповнолітньому, який вперше вчинив злочин невеликої тяжкості. Покарання у виді позбавлення волі призначається неповнолітньому:

- за вчинений повторно злочин невеликої тяжкості – на строк не більше двох років;

- за злочин середньої тяжкості – на строк не більше чотирьох років;

- за тяжкий злочин – на строк не більше семи років;

- за особливо тяжкий злочин – на строк не більше десяти років;

- за особливо тяжкий злочин, поєднаний з умисним позбавленням життя людини – на строк до п'ятнадцяти років.

Додаток 5

Урок в 3 класі

Тема: Азбука дорожнього руху.

Мета: Продовжувати ознайомлення учнів з дорожніми знаками та їхніми групами, місцем встановлення.

Розвивати увагу, спостережливість, уміння орієнтуватися на вулицях міста за допомогою дорожніх знаків, мову, логічне мислення, пам'ять.

Виховувати обережність, культуру поведінки на вулицях міста та на околицях.

Обладнання: ілюстрації дорожніх знаків, модель світлофора, схеми, картінки. **Література:** 1. Безпечна дорога до школи (навчальний посібник).

Очікувані результати :

- аналізує власну поведінку для запобігання або зменшення ризику для життя та здоров'я [4 СЗО 1-1.1-1]
- пояснює та зіставляє ознаки безпечної і небезпечної ситуації [4 СЗО 1-2.1-1]
- прогнозує можливі небезпеки, які можуть спричинити його дії у довкіллі [4 СЗО 1-2.2-2]
- ухвалює рішення щодо власної безпечної поведінки з огляду на ситуації, пов'язані з чужими людьми [4 СЗО 1-2.3-1]

Хід року:

I. Організаційний момент

Ранкове коло

II. Оголошення теми і мети заняття

– Всім відомо, що найдорожчий скарб людини – це її власне життя і здоров'я. Необережність на вулиці часто призводить до втрати не тільки здоров'я, а й навіть життя. Тому всім потрібно дотримуватися певних правил дорожнього руху.

– А зараз уважно послухайте вірш «Азбука міста» і спробуйте здогадатися якою ж буде тема нашого сьогоднішнього заняття.

Азбука міста

Місто, в якому ми з тобою живем,
Можна по праву зрівняти з букварем.
Азбука вулиць, розкрившись для нас
Місто уроки дає повсякчас.
Ось вона, азбука – треба всю знати, –
Вздовж тротуару, глянь, знаки стоять.
Азбуку міста завчи до ладу,
Щоб не потрапити раптом в біду!

– Отже, діти, як ви здогадалися, сьогодні ми будемо говорити про дорожні знаки і про правила дорожнього руху.

III. Основна частина

1. Розповідь про дорожні знаки, світлофор.

– Коли на вулицях міста почали їздити автобуси, автомобілі, трамваї, тролейбуси, вулицям потрібно було дати мову. На цій дорожній мові з водіярами та пішоходами "розмовляють" вулиці усіх країн світу.

Коли людина вчиться читати, їй показують букви. З букв будуються

слова, із слів – речення. У дорожній мові також є букви – знаки. Але їх не потрібно складати в слова. Один знак означає цілу фразу – дорожній сигнал. Ці сигнали бувають різні. Одні попереджають водія про небезпеку. Інші – забороняють рух. Є знаки за допомогою яких можна дізнатися, де можна отримати якусь послугу та інші.

– Дорожніх знаків є дуже багато і кожен з них має своє значення. Дорожні знаки є добрими друзями для водіїв і пішоходів. Вони допомагають нам орієнтуватися на дорозі, правильно переходити дорогу тощо.

– Перейти з однієї вулиці на іншу не просто. У цьому випадку можуть допомогти три сигнали світлофора.

Світлофор три ока має.

Ось

червоне треба знати,

Йти не можна, слід чекати.

Жовте світить ... не хвилюйся

Роздивися, приготуйся.

А зелене – вирушай, та дивись, не поспішай.

Не біжи, спокійно йди, будь уважним, як завжди.

- Які три сигнали має світлофор? (Червоний, жовтий, зелений).
- Який сигнал світлофора забороняє рух пішоходів? (Червоний)
- Чи можна починати переходити вулицю на жовтий сигнал світлофора? Чому? (Ні. Тому що потрібно приготуватися до переходу).
- На який сигнал світлофора потрібно переходити дорогу? (Зелений).
- Діти, а яка тварина втекла з зоопарку, щоб увесь день лежати на дорозі і допомагати нам її переходити? (Зебра). Отже, дорогу можна переходити по зебрі. Коло зебри встановлюють спеціальний дорожній знак,

який повідомляє нам, що в даному місці можна безпечно перейти дорогу.

– А як потрібно правильно переходити дорогу, якщо немає ні світлофора, ні пішохідного переходу? (Зупинитися на краю тротуару, подивитися ліворуч, якщо є машини ліворуч, то залишатися на місці, якщо машин ліворуч немає, йти до середини вулиці, подивитися праворуч, якщо є машини праворуч, то залишаємося на місці, якщо машин немає то переходимо на протилежну сторону вулиці).

2. Гра «Дорожні знаки»

– Діти, послухайте невеличкі віршики про дорожні знаки, відгадайте який це знак і покажіть його.

1). Подивись, ось перед нами –

Знак трикутний з дітлахами,
Знак цей, брате, застережний,
Треба бути обережним! (Діти)

2). Переходити нам слід,
Тільки там, де перехід.
А доріжку пішохідну,
Наче зебру, добре видно.
(Пішохідний перехід)

3). І автобус на зупинку

На одну прибув хвилинку.

Є закон, а не порада –

Він стоїть, і ти постій.

Ані спереду, ні ззаду,

Обійти його не смій!

(Місце зупинки автобуса)

4). Он заправка. І машина
 Вип'є з три відра бензину.
 Поможи ж ти бак налити,
 Якщо хоче вона пити.

(Автозаправка)

5). Ось велике перехрестя,
 Ген за ним до школи вхід.
 Ось подивись, тут для пішоходів
 Є підземний перехід.
 (Підземний пішохідний перехід)

3. Вікторина

– Діти, дайте відповіді на мої запитання.

1. Людина, яка їде у транспорті? (Пасажир)
2. Людина, яка іде по тротуару? (Пішохід)
3. У замиській зоні, де немає тротуару, як потрібно рухатися пішоходу?
(Назустріч транспорту)
4. Пристрій для регулювання руху транспорту і пішоходів. (Світлофор)
5. Де можна переходити дорогу? (Де є зебра, світлофор, пішохідний перехід).

III. Практична частина.

Гра «Покажи мені дорогу».

Учитель пропонує дитині йти коротким безпечним маршрутом завдовжки 20-30 метрів. Дорогою звертає увагу на особливості дороги й на те, як треба поводитися.

Інценівка дорожньої ситуації

Дівчинка:Спочатку подивись наліво.

Машин нема – іди сміливо.

Хлопчик:

А на середині спинись.

І вже направо подивись.

Діти стають перед доріжкою, дивляться ліворуч – машин немає – і починають перехід, тримаючись за руки, під час руху повторюють вірш:

Спочатку подивись наліво.

Машин нема – іди сміливо.(Ідуть).

А на середині спинись.

І вже направо подивись.(Дивляться.)

Дівчинка:

Немає машин – йди вперед, не барись,

А треба чекати – нічим не журишь.

Не бійся спізнитися, друже, дарма:

Цінніш над життя і здоров'я нема.

Діти дивляться праворуч і повторюють вірш. Коли закінчили, разом переходять дорогу.

IV Підсумок

Вправа «Відкритий мікрофон». Учні по черзі діляться враженнями від уроку.

– За допомогою чого здійснюється регулювання дорожнього руху? (За допомогою правил дорожнього руху і дорожніх знаків).

– Яку роль відіграють дорожні знаки в житті людини? (Дорожні знаки є добрими друзями для водіїв і пішоходів. Вони допомагають нам орієнтуватися на дорозі, правильно переходити дорогу тощо.

– Навіщо нам потрібно вивчати правила дорожнього руху?

Завершення уроку оплесками.